

Debio

Fastsatt 31.05.05. Ikrafttredelse vil bli bekjentgjort.

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark

Økologisk produksjon

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark

- INNHOLD -

A.	INNLEDNING	3
B.	DEFINISJONER	4
C.	SERTIFISERINGSORDNING FOR SKOGBRUK OG HØSTING AV PLANTER FRA UTMARK 8	
	REGELVERK	8
	KVALITETSSYSTEM	8
D.	MERKEORDNING FOR SKOGBRUK OG HØSTING AV PLANTER FRA UTMARK	9
1.	ØKOLOGISK DRIFTSMETODE	10
1.1.	IDÉBAKGRUNN	10
1.2.	MÅLSETNINGER	10
1.3.	PRAKTISKE FORUTSETNINGER.....	10
2.	DELTAGELSE I DEBIOS SERTIFISERINGSORDNING: FORUTSETNINGER OG HVA DET INNEBÆRER	11
2.1.	TILKNYTNING	11
2.2.	VIRKSOMHETENS KONTAKTPERSON I DEBIO.....	12
2.3.	INSPEKSJON	12
2.4.	GODKJENNING	13
2.5.	SANKSJONER.....	14
3.	SKOGBRUK OG HØSTING AV ANDRE PLANTEPRODUKTER ENN TREVIRKE FRA UTMARK	15
3.1.	OMLEGGING TIL ØKOLOGISK DRIFTSMETODE.....	15
3.2.	TRADISJONELT SKOGBRUK	18
3.2.1.	Spesielle miljøhensyn.....	18
3.2.2.	Hogst, skogbehandling, skogreising og terrengtransport.....	19
3.3.	PLANTASJESKOGBRUK	22
3.4.	HØSTING AV ANDRE PLANTEPRODUKTER ENN TREVIRKE	22
3.5.	ANDRE PLANTEPRODUKSJONER	22
3.6.	PARALLELLPRODUKSJON	23
3.7.	TRANSPORT AV PRODUKTER SOM IKKE ER BEARBEIDET	23
4.	FOREDLING OG OMSETNING AV PRODUKTER	24
	VEDLEGG 1, LEVENDE SKOG-STANDARDENE	25

A. Innledning

Debio er et sertifiseringsorgan som er akkreditert av Norsk Akkreditering (NA) i henhold til NS-EN 45011 (tilsvarende ISO 65) for sertifisering av økologisk landbruksproduksjon i hele verdiskapningskjeden "fra jord til bord". NS-EN 45011 er internasjonale retningslinjer for sertifisering av standard-/nivåsystemer. Økologisk planteproduksjon på dyrka mark, husdyrhold, foredling, import og omsetning av økologiske produkter er lovhjemlet i *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*. Det er kun tillatt å markedsføre produkter som økologiske dersom produksjon og sertifisering er i henhold til denne forskriften. Utøvende sertifiseringsvirksomhet i forhold til økologisk produksjon for disse områdene er delegert til Debio fra Mattilsynet.

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark er privatrettslige og i overensstemmelse med de krav som stilles av International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM) i IFOAM Basic Standards (IBS) for økologisk skogbruk og utmarksforvaltning. Dette regelverket fastsetter tilleggsregler til grunnforutsetningene i offentlig forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer, offentlig lovverk som virksomheten omfattes av, Levende Skog-standardene for et bærekraftig skogbruk (LS) (privatrettslig regelverk), samt Debios *Regler for merking og merkebruk* (privatrettslig regelverk). *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark* er nødvendige for å dekke tema som ikke er omtalt, stille andre krav eller presisere det som følger av disse grunnforutsetningene.

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark, Regler for merking og merkebruk og Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer omfatter betingelser for produksjon/høsting, foredling, omsetning, merking og merkebruk, samt betingelser for sporbarhet av økologiske produkter. Det er en forutsetning for sertifisering av økologisk drift, at også betingelsene for drift i annet nasjonalt lovverk som driften er omfattet av er oppfylt.

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark er et omfattende regelverk for økologisk høstemetode av planter, og fastsetter regler for så vel tradisjonelt skogbruk, plantasjeskogbruk og høsting av andre planteprodukter enn trevirke fra utmark. LS for et bærekraftig skogbruk, som også er et privatrettslig tillegg til nasjonalt lovverk, omfatter kun tradisjonelt skogbruk i utmark. Regelverket for økologisk skogbruk i utmark (kapittel 3.2) stiller andre krav enn LS på spesielt disse områdene:

1. Stedegne arter
2. Hogstformer/naturlig foryngelse
3. Områder avsatt til ikke-hogst
4. Genmodifisering
5. Grøfting av myr og sumpskog
6. Plantevern
7. Gjødsling

Økologisk driftsmetode skal sikre at det tas nødvendige hensyn i forhold til arten(e) som produseres, høstes eller beites, samt andre organismer, landskapsbildet, grunn- og overflatevann, jordsmonn og berggrunn i selve driftsområdet. Sertifisering fra Debio bekrefter økologisk driftsmetode i bestemte områder.

Debio-reglene for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark er utviklet i samarbeid med NORSØK (Norsk Senter for Økologisk Landbruk), og med bistand fra enkeltpersoner samt institutter og organisasjoner innen sertifisering, skogbruk, utmarksforvaltning, forbruk og miljø.

Enhver virksomhet som ønsker å bruke Debio-merking i forbindelse med markedsføring og omsetning av produkter fra områder som er sertifisert for økologisk driftsmetode i henhold til dette regelverket, skal ha en egen tilknytning til Debio. Debios styre er klageinstans for vedtak som fattes av Debios administrasjon.

Ta gjerne kontakt med Debio for mer informasjon om sertifisering og merking. Avhengig av ny kunnskap, ønsker og behov i samfunnet, vil Debio utvikle nye regelverk, revidere eksisterende regelverk, samt tilrettelegge for sertifisering av virksomheter.

B. Definisjoner

Sertifiseringsterminologi

<i>Akkreditering</i>	Bekreftelse fra en autorisert instans, eksempelvis Norsk Akkreditering (NA), på at en institusjon eller en person er kompetent til å utføre spesielle oppgaver.
<i>Debio-merking</i>	Merking av produkter med henvisning til Debio som kontrollinstans og bruk av Debios merker, jfr. Debios <i>Regler for merking og merkebruk</i> og kapittel D i <i>Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark</i> .
<i>Driftsbeskrivelse</i>	Tjener som grunnlag for den årlige inspeksjonen og økologisk godkjenning. Den utarbeides ved førstegangs inspeksjon og fornyes ved vesentlige endringer i driftsopplegget. Driftsbeskrivelsen er et styrende dokument, med bestemmelser om planer og dokumentasjon i forhold til de krav som stilles til den økologiske driften. En forvaltningsplan, eks. skogbruksplan, er en del av driftsbeskrivelsen (vedlegg).
<i>Kontrollnummer</i>	Et identifikasjonsnummer i Debios sertifiseringsordning, knyttet til hver enkelt virksomhet og dennes merke i forbindelse med omsetning. Jfr. <i>Regler for merking og merkebruk</i> .
<i>Kvalitetssystem</i>	Et sertifiseringsorgans beskrivelse av hvordan en sertifiseringsordning er organisert og fungerer for å oppfylle krav til kompetanse, stabilitet, habilitet m.m. i henhold til bestemte retningslinjer for sertifisering. NS-EN 45011/ISO 65 og IAC (IFOAM Accreditation Criteria) er eksempler på retningslinjer for sertifisering av standard- eller nivåsystemer. ISO 14001 er eksempel på retningslinjer for sertifisering av styrings- og forbedringssystemer.
<i>Internkontrollsystem</i>	En virksomhets opplegg for kontroll av rutiner som skal sikre at en produksjonsenhet oppfyller regelverkets krav.
<i>Omleggingstid</i>	Perioden fra starttidspunktet for høsting/produksjon etter økologiske metoder til høsting/produksjonen kan sertifiseres.
<i>Parallellproduksjon</i>	Ikke-økologisk (tradisjonell) produksjon og produksjon i henhold til <i>Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark</i> (økologisk) samtidig i samme virksomhet.
<i>Produksjonsenhet</i>	Driftsenhet. All produksjon – økologisk, under omlegging og ikke-økologisk – som er drevet av én eier/en virksomhet (se økologisk produksjonsenhet).
<i>Sertifisering</i>	Inspeksjon og godkjenning av driftsmetode. En tredje part (sertifiseringsorgan) bekrefter at aktuell drift er i henhold til spesifiserte krav.
<i>Sertifiseringsordning</i>	Består av et regelverk (kravspesifikasjon) for produksjon og et kvalitetssystem for sertifisering av produksjon i henhold til retningslinjer for sertifisering.
<i>Sertifiseringsorgan</i>	Institusjonen som utfører sertifiseringen.

<i>Økologisk produksjonseenhet / gruppesertifisering</i>	Den delen av virksomheten som til sammen omfattes av godkjent omlegging/økologisk produksjon, og som drives av én eier/en virksomhet, jfr. <i>Produksjonseenhet</i> . En virksomhet som eies, eller drives, av flere kan inspiseres og godkjennes som én økologisk produksjonseenhet (gruppesertifisering).
<i>Økologisk</i>	Her: Begrep som refererer til driftsmetode, og produkter som er beskrevet i IBS (IFOAM Basic Standards) og Debios regelverk.
Annen terminologi	
<i>Agroskogbruk</i>	Samplanting av jordbruksvekster og trær.
<i>Biologisk mangfold</i>	Mangfold og variasjon av gener, arter, livsformer og økosystemer på jorda. Inkluderer genetisk mangfold (mangfold innen arter), mangfold av arter (antall og typer) og mangfold av økosystemer (antall og typer).
<i>Biologisk viktige områder</i>	Eks. nøkkelbiotoper og naturskog.
<i>Dyrka mark</i>	Omfatter fulldyrka jord, overflatedyrka jord og gjødsla beite på innmark, dvs. areal der det er utført kultiverings- og kulturtiltak.
<i>Genteknologi</i>	Teknikker som innebærer at arvestoffet (som DNA) isoleres, karakteriseres, modifiseres og innsettes i levende celler/virus.
<i>Genmodifiserte organismer (GMO)</i>	Mikroorganismer, planter og dyr hvor den genetiske sammensetningen er endret ved bruk av gen- eller celledeteknologi.
<i>Forbud mot genmodifisering</i>	Forbudet omfatter produkter, ingredienser og hjelpestoffer som er genmodifisert, laget av genmodifiserte organismer eller fremstilt ved hjelp av genmodifiserte organismer/genteknologi.
<i>Habitat/biotop</i>	Geografisk område som er tilpasset behovet til de artene som lever der. Levested. Habitater for ulike organismer kan være sammenfallende, overlappende eller avgrenset i forhold til hverandre, avhengig av artene.
<i>Hogst</i>	Uttak av trevirke. Skogbruk (eksempelvis uttak av tømmer, ved, råstoff til biobrensel, juletrær).
<i>Høsting</i>	Hogst, sanking av planter, samt husdyrs beiting.
<i>Innmark</i>	Som innmark regnes gårdsplass, hustomt, dyrka mark, engslått, kulturbeite og liknende areal. Udyrka, mindre areal som ligger på dyrka mark eller engslått eller er gjerdet inn sammen med slikt område, regnes også som innmark. Det samme gjelder areal for industri eller liknende.
<i>IBS</i>	IFOAM Basic Standards. Internasjonale prinsipper og kriterier for utarbeidelse av nasjonale regler for økologisk produksjon. Et nasjonalt regelverk utarbeides av et sertifiseringsorgan etter betingelser fastsatt av IFOAM.
<i>IFOAM</i>	IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) er en uavhengig, medlemsbasert organisasjon som utvikler internasjonale prinsipper og kriterier for utarbeidelse av nasjonalt regelverk for økologisk produksjon/ressursutnyttelse (IBS), samt retningslinjer for sertifisering (IAC, tilsvarende ISO 65). IFAOM godkjenner nasjonale regelverk og akkrediterer sertifiseringsorgan.

<i>Levende Skog / Levende Skog-standardene</i>	Et bredt anlagt prosjekt for et bærekraftig skogbruk i Norge. Prosjektet ble startet opp i 1995 og ble avsluttet 1. juli 1998, da <i>Levende Skog-standardene</i> ble vedtatt. Representanter for skogeierorganisasjonene, skogindustri, myndigheter, fagbevegelse, miljø-, friluft- og forbrukerorganisasjoner har deltatt aktivt i prosjektet.
<i>Livsløpstrær</i>	Trær som har hele livsløp, fra frø til død, i økosystemet. Livsløpstrær kan være skraptrær med krok, toppbrekk, råte, tennar osv., eller de kan f.eks. være gamle grensetrær.
<i>Naturmiljø</i>	Fysisk-kjemiske omgivelser for de aktuelle artene som omtales. Jfr. økosystem.
<i>Naturskog</i>	Etter rapporten <i>Naturskog i Norge</i> (Røstad, J. m.fl. 2002): Naturskog er skog framkommet ved naturlig foryngelse av stedegent genmateriale. Menneskelig påvirkning har funnet sted i så liten utstrekning, for så lang tid tilbake, eller er utført på en slik måte, at skogens naturlige struktur, sammensetning og økologiske prosesser ikke er endret i vesentlig grad.
<i>Nøkkelbiotoper</i>	Områder med en spesiell skogtilstand eller naturtype som forventes å ha stor betydning for det biologiske mangfoldet, eller områder som inneholder elementer eller arter som i dag er sjeldne.
<i>Plantasjeskogbruk</i>	Produksjon av trær på oppdyrka areal i utmark (eksempelvis setervoller, gamle beiter, osv.), omdisponert dyrka mark eller annet areal på innmark som ikke er dyrka mark (eksempelvis veikanter, osv.). Aktiv dyrking. Jfr. jordbruk. Juletre- og pyntegrøntproduksjon, lauvtreproduksjon, drift av skoger med trær utenfor sitt naturlige utbredelsesområde, osv.
<i>Proveniens</i>	En term brukt for å beskrive en organismes økotype, særlig i forhold til treslag i skogbruket. En økotype er en lokalt tilpasset variant av en art som skiller seg genetisk fra en annen. En art kan ha flere økotyper.
<i>Rødliste/rødlistearter</i>	Oversikt over plante- og dyrearter som på en eller annen måte er truet av utryddelse, er utsatt for betydelig reduksjon eller er naturlig sjeldne. Dette er arter som er sårbare for menneskelig aktivitet. Den nasjonale rødlista omfatter ikke bare arter som er i tilbakegang i dag. Den kan også omfatte arter som er i fremgang, men da ut fra en tidligere sterkt redusert bestand. Artene er vurdert å tilhøre en av flere nærmere definerte truet-kategorier som Verdens Natuvernunion (IUCN) har utarbeidet. Disse kategoriene omfatter alt fra arter som allerede er utryddet, eller som står i fare for å bli utryddet, til arter som bør overvåkes på grunn av en pågående eller tidligere negativ bestandsutvikling. Alle artene på rødlista omtales som "rødlistearter", mens arter i kategoriene "direkte truet" (E) og "sårbar" (V) i tillegg gjerne omtales som "truede arter".
<i>Skogbruk</i>	I tradisjonell forstand: Høsting og produksjon av trevirke generelt, det være seg i naturlig skogsmark og i skogplantasjer. Eksempelvis høsting av ved, råstoff til biobrensel og juletre- og pyntegrøntproduksjon. I videre forstand: All bruk av skog.

<i>Skogplantasjer</i>	Areal som er dyrket opp med tanke på å produsere spesifikke treprodukter. Aktivt dyrkede arealer. Jfr. jordbruksarealer. En økologisk skogplantasje skal være variert i sammensetning, både med tanke på alder og treslag. Skogplantasjer kan være anlagt på oppdyrka areal i utmark (eksempelvis setervoller, gamle beiter, osv.), omdisponert dyrka mark eller annet areal på innmark som ikke er dyrka mark (eksempelvis veikanter, osv.).
<i>Skogsmark</i>	Skog og annet tresatt areal.
<i>Stedegne treslag</i>	Arter eller provenienser som hører naturlig hjemme i aktuelt område, og som er tilpasset lokalitetens klima, jordbunnsforhold o.a.
<i>Trevirke</i>	Tømmer til byggevarer, møbler, samt ved (inkludert f.eks. råstoff til biobrensel og grillkull), flis og andre treprodukter.
<i>Utmark</i>	Som utmark regnes udyrka mark som ikke er innmark (jfr. definisjon av innmark ovenfor).
<i>Vilt</i>	Alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr.
<i>Økosystem</i>	Naturtyper slik som fjell, skog, hav, ørken og annet. Arealomfanget av et økosystem varierer sterkt. Eksempler på mindre og avgrensede økosystemer er innsjø, myr, lauvskog og eng. I et økosystem lever organismer i samspill med hverandre og det fysiske-kjemiske miljøet. Jfr. naturmiljø.

C. Sertifiseringsordning for skogbruk og høsting av planter fra utmark

Regelverk

Alle kapitler er utformet etter følgende oppsett:

<i>Generelt</i>	Beskrivelse av generelle forhold, overordnede prinsipper
<i>Anbefaling</i>	Råd for praktisk gjennomføring og/eller presisering av Debios målsetting
<i>Regler</i>	Minstekrav for økologisk driftsmetode

Regler i fet skrift markerer der det er nødvendig å innhente tillatelse eller dispensasjon fra Debio før tiltak kan iverksettes.

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark er i henhold til minimumskrav i offentlig forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, samt intensjonene i nasjonalt lovverk for skogbruk og utmarksforvaltning, LS-standardene og de internasjonale prinsipper og kriterier for økologisk driftsmetode som er fastsatt av IFOAM (IBS). Debio-regelverket består av hovedkapitler, med tilhørende underkapitler. Debios privatrettslige regelverk vedtas etter en åpen og bred høring, og revideres ved behov eller hvert 5. år etter vurdering i Debios styre.

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark omhandler tradisjonelt skogbruk, og overlapper således med LS på dette området. Gjeldende LS for et bærekraftig skogbruk i Norge er et vedlegg til dette regelverket (Vedlegg 1). LS-standardene er grunnlaget for de økologiske driftsreglene i kapittel 3.2, men de er omskrevet noe på grunn av nødvendig tilpasning til krav i IBS og Debios kvalitetssystem for sertifisering av standard- /nivåsystemer. I kapitlene 3.3. og 3.4 i *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark* er det fastsatt regler for økologisk drift utover minstekravene i *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*.

Betingelsene for økologisk produksjon/høsting som er fastsatt i dette regelverket er generelle, men etter intensjonen også presise, praktisk gjennomførbare og inspiserbare. Betingelsene konkretiseres for den enkelte virksomhet i driftsbeskrivelsen ved inspeksjon.

Nasjonalt lovverk som omfatter skogbruk og annen utmarksforvaltning er i hovedsak: *Skogbruksloven, Friluftsløven, Kulturminneloven, Naturvernloven, Viltloven, Plan- og bygningsloven, Allmenningsloven, Arbeidsmiljøloven, Sameloven, Reindriftsloven*. Disse lovene (med tilhørende forskrifter) og andre lover og forskrifter er å finne blant annet her: www.lovdata.no.

Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark omfatter både krav i forhold til skogbruk (produksjon/høsting av trevirke), høsting av andre planteprodukter enn trevirke i utmark, samt regler for foredling, omsetning og merking av slike produkter. Forvaltning og høsting av dyr er ikke omfattet av dette regelverket.

Kvalitetssystem

Debios kvalitetssystem for sertifisering av økologisk høsting/produksjon er i henhold til NS-EN 45011 og IAC (IFOAM Accreditation Criteria) som er internasjonale retningslinjer for sertifisering av standard- eller nivåsystemer, samt nasjonalt forvaltningslovverk. Eksempelvis er kravet om at en virksomhet skal utarbeide en driftsbeskrivelse, med bestemmelser om planer og dokumentasjoner, følger av NS-EN 45011 og IAC.

Det er en forutsetning for sertifisering av økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark, at virksomheten framskaffer nødvendig dokumentasjon knyttet til de minstekrav som er fastsatt i *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark*.

D. *Merkeordning for skogbruk og høsting av planter fra utmark*

Debios Ø-merke kan brukes ved markedsføring og omsetning av produksjoner og produkter som er godkjent av Debio i henhold til *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*. *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark* er et tillegg til denne forskriften hva angår betingelser for økologisk produksjon. Merket som kan brukes ved markedsføring og omsetning av produksjoner og produkter som er godkjent av Debio i henhold til *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark* er Debios Ø-merke med et IFOAM-tilleggsmerke. Vi viser til Debios *Regler for merking og merkebruk*.

Det kan være aktuelt å bruke andre merker ved markedsføring og omsetning i ulike markeder. Bruk av andre merker enn de som til en hver tid er beskrevet i *Regler for merking og merkebruk* må avklares med Debio.

Fisk og vilt, som lever i et økologisk godkjent område, og således er nært knyttet til økologiske planteprodukter, kan per i dag ikke høstes, markedsføres og omsettes som økologiske eller med bruk av Debios merker.

1. Økologisk driftsmetode

Ved økologisk jordbruksproduksjon og husdyrhold tilstrebes det et selv bærende og vedvarende system i god balanse. Ved økologisk skogbruk og høsting av planter i utmark skal naturressursene forvaltes på en slik måte at økosystemet i minst mulig grad påvirkes negativt.

En økologisk driftsmetode skal, som en hovedregel, være basert på lokale og fornybare ressurser.

1.1. Idébakgrunn

Økologisk driftsmetode bygger på et helhetssyn som omfatter de økologiske, økonomiske og sosiale sidene ved virksomheten, både i lokalt og i globalt perspektiv. Jorda er levested for både planter, dyr og mennesker. Mennesket har et ansvar for at deres virksomhet, dvs. ressursutnyttelse, bruk av naturen o.l., skal være et positivt bidrag i det sammensatte samspillet i økosystemene i natur- og kulturlandskapet.

1.2. Målsetninger

En sertifisering bekrefter at en virksomhets økologiske driftsenhet tilfredsstillende de minstekrav som gjelder for økologisk produksjon. En Debio-sertifisert virksomhet har rett til å markedsføre og omsette produkter som økologiske.

Viktige målsetninger for økologisk driftsmetode:

- Høste, produsere og foredle produkter av høy kvalitet, i tilstrekkelige mengder og rettferdig fordelt
- Være et positivt samspillende element i økosystemene
- Forvalte naturressursene slik at skadelige virkninger på miljøet unngås, og dermed sikre jordens fruktbarhet på lang sikt
- Sikre genetisk mangfold og artsrikdom
- Skape miljøer som tilgodeser organismenes naturlige adferd og behov
- Unngå negativ påvirkning av vannressurser og vannlevende arter
- Sikre mest mulig resirkulering av næringsstoffer
- Basere produksjon og høsting på fornybare ressurser
- Understøtte god kontakt mellom landbruket og samfunnet ellers
- Arbeide for at økologisk produksjon og høsting skal gi grunnlag for en trygg økonomi for virksomhetene

1.3. Praktiske forutsetninger

Et økologisk driftsopplegg drar nytte av et økosystems kvaliteter og egenskaper. Den driftsansvarlige for den økologiske driften bør legge til rette slik at en betydelig del av deres eiendommer bidrar positivt til det biologiske mangfoldet og vern av naturen.

Hensynet til jordens struktur og fruktbarhet, i kombinasjon med et mangfold av vekster, er grunnlaget for plantevekst i hagebruk, jordbruk og skogbruk. Jordens fruktbarhet opprettholdes hovedsakelig ved resirkulering av organisk materiale. Produksjonssystemet utformes med mest mulig forebyggende tiltak mot skadegjørere og ugras. Kunstgjødsel og kjemiske/syntetiske plantevernmidler brukes ikke.

Ved økologisk drift tilstrebes en balanse mellom artenes antall og areal. Balanse betyr her at produksjonsenheten (eksempelvis gården, jordbruket og skogbruket) er mest mulig selvforsynt med innstamsmidler, og at tilførsel av gjødsel til jorden skjer med minst mulig risiko for forurensning av omgivelsene.

Det er videre et mål at økologiske produkter skal beholde mest mulig av sin opprinnelige kvalitet under lagring og transport, ved minimal bruk av innsatsmidler og ressurser. Unødvendig lang transport av råvarer og innsatsmidler bør unngås.

2. Deltagelse i Debios sertifiseringsordning: forutsetninger og hva det innebærer

Generelt

Produkter kan bare markedsføres med Debios merker dersom produksjon eller høsting er i henhold til regelverk for aktuell virksomhet, samt at bekreftelse fra Debio på godkjenning foreligger. Nasjonalt lovverk som driften er omfattet av skal være oppfylt. Debio kan påpeke mistanke om brudd på krav i forhold til nasjonalt lovverk som driften er omfattet av, både ovenfor virksomheten og ansvarlig myndighet. Debio-godkjenning vil kunne holdes eller bli trukket tilbake inntil forholdet som er påpekt er avklart med ansvarlig myndighet og eventuelle avvik er lukket.

Gebyrer for deltagelse i sertifiseringsordningen og betalingsbetingelser bekjentgjøres ved årets begynnelse. Gebyrene fastsettes av styret i Debio.

For en hensiktsmessig utførelse av Debio-sertifisering, skal virksomheten ha en kontaktperson som er driftsansvarlig overfor Debio. Virksomhetens eier kan selv være kontaktperson eller delegere ansvaret til en annen person.

Det er en forutsetning for sertifisering at nødvendig dokumentasjon i forhold til å bekrefte at driften er i henhold til aktuelt regelverk er tilgjengelig ved inspeksjon. Driftsopplegget skal gjennomgå sammen med virksomhetens driftsansvarlige. Inspeksjonen oppsummeres i en inspeksjonsrapport som undertegnes av den driftsansvarlige og inspektør. Inspektørens oppgave er å observere, registrere og gjennomgå nødvendig dokumentasjon i forhold til Debio-regelverket og driftsbeskrivelsen, samt innstille i forhold til videre godkjenningsbehandling. Godkjenningsbehandlingen er en del av Debios akkrediterte kvalitetssystem, og følger ellers norsk lovgivning for offentlig saksbehandling.

Alle ansatte i virksomheten som håndterer produkter som omfattes av sertifiseringsordningen, må få opplæring i aktuelt regelverk for økologisk drift. I opplæringen bør det også legges vekt på de generelle prinsippene for økologisk driftsmetode.

Det henvises til *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer* og *Debios Regler for merking og merkebruk*.

Anbefaling

Råd og veiledning i forbindelse med økologisk driftsmetode bør søkes hos organisasjoner/instanser som har kompetanse på dette området. Debio gir veiledning i forbindelse med regelverket og sertifiseringsordningen.

Produksjon, høsting, foredling og omsetning av økologiske produkter forutsetter at virksomheten har et eget internkontrollsystem for driften. Den driftsansvarlige skal derfor ha satt seg godt inn i aktuelle regler for økologisk driftsmetode. Det er hensiktsmessig at samme person er ansvarlig for virksomhetens internkontrollsystem og overfor Debio. For et mest mulig rasjonelt inspeksjonsbesøk er det viktig at den driftsansvarlige er forberedt og har lagt til rette for gjennomgang av aktuell dokumentasjon.

Regler

2.1. Tilknytning

2.1.1.

Hver virksomhet som ønsker å sertifisere økologisk produksjon, høsting eller annen drift i henhold til de til enhver tid gjeldende Debio-regelverk, bruke Debio-merking i forbindelse med markedsføring og omsetning av produkter fra sertifisert drift, eller bruke Debio-merking på produkter som er sertifisert økologisk av et utenlands sertifiseringsorgan, skal ha egen tilknytning til Debio.

2.1.2.

Virksomheten betaler et gebyr for tilknytning til Debio-ordningen, og i tillegg årlige gebyrer. Gebyrer bekjentgjøres ved årets begynnelse. Godkjenning kan trekkes tilbake dersom gebyrer ikke betales innenfor de frister som er bekjentgjort.

2.1.3.

Virksomheten er tilknyttet sertifiseringsordningen når søknad er mottatt hos Debio.

2.1.4.

Virksomheten forplikter seg til å oppfylle de krav som til enhver tid er nedfelt i Debios regelverk.

2.1.5.

En eventuell utmelding av sertifiseringsordningen skal skje skriftlig for å være gyldig. I tilfelle inkassokrav, jfr. regel 2.1.2., regnes virksomheten som utmeldt, og det må skje en ny skriftlig tilknytning dersom virksomheten fortsatt ønsker deltagelse i sertifiseringsordningen.

2.2. Virksomhetens kontaktperson i Debio

2.2.1.

Virksomheten skal ha én person som er driftsansvarlig overfor Debio, og som er ansvarlig for oppfølging og rapportering i forhold til regelverket. Debio skal informeres om hvem som er kontaktperson overfor Debio.

2.3. Inspeksjon

Generelt

Det skal utføres minst én meldt inspeksjon hvert år ved alle produksjonsenheter som er tilknyttet Debios sertifiseringsordning. Det kan i tillegg utføres umeldte inspeksjoner. Den driftsansvarlige skal ved inspeksjon ha tilgjengelig den dokumentasjonen som sertifiseringsorganet krever i henhold til aktuelt Debio-regelverk for økologisk driftsmetode.

Driftsopplegget gjennomgås sammen med den driftsansvarlige. Inspeksjonen oppsummeres i en inspeksjonsrapport som undertegnes av den driftsansvarlige og inspektør fra Debio. Inspektørens oppgave er å observere, registrere og gjennomgå nødvendig dokumentasjon i forhold til aktuelt Debio-regelverk og driftsbeskrivelse, samt innstille i forhold til videre godkjenningsbehandling.

Anbefaling

For å kunne gjennomføre et mest mulig rasjonelt inspeksjonsbesøk er det viktig at den driftsansvarlige er forberedt og har lagt til rette for gjennomgang av driften og dokumentasjonen.

Regler

2.3.1.

Ved meldte inspeksjoner skal inspektør melde fra skriftlig om aktuelt inspeksjonstidspunkt. Dersom meldt inspeksjonstidspunkt ikke passer for virksomhetens kontaktperson eller stedfortreder med delegert ansvar, skal dette umiddelbart meldes til Debio, innenfor tidsfrister som framgår av meldingsbrevet fra inspektør.

2.3.2.

Ved den årlige inspeksjonen skal den driftsansvarlige sørge for at all nødvendig dokumentasjon i henhold til Debio-regelverket og driftsbeskrivelsen er tilgjengelig i samsvar med retningslinjer gitt av Debio i meldingsbrevet fra inspektør. Som grunnlag for inspeksjon skal bl.a. oppdaterte eiendomskart være tilgjengelig ved inspeksjon.

2.3.3.

Ved førstegangs inspeksjon skal det utarbeides en driftsbeskrivelse. Driftsbeskrivelsen skal beskrive virksomhetens gjeldende interkontrollsystem, med tilhørende planer og dokumentasjoner i forhold til Debio-regelverk for aktuell virksomhet. Eksempler på dokumentasjon som skal være vedlagt driftsbeskrivelsen er forvaltningsplan og eiendoms-/skiftekart. I driftsbeskrivelsen skal det framkomme historikk og nåværende situasjon, plan for omleggingen, forhold og praksis som skal endres og iverksettes i løpet av omleggingen, samt planer og dokumentasjon i forhold til produktkvalitet og produksjonens/høstingens mulige påvirkning på naturmiljøet. Driftsbeskrivelsen oppdateres når driftsopplegget endres eller hvert 5. år.

2.3.4.

I tillegg til årlig meldt inspeksjon kan Debio foreta umeldte inspeksjoner.

2.3.5.

Dersom den driftsansvarlige ikke er til stede på avtalt tidspunkt, eller dersom det ved inspeksjonen ikke gis tilgang på opplysninger/dokumentasjon av vesentlig art, eller dersom det på andre måter legges hindringer som gjør det vanskelig å gjennomføre vanlige inspeksjonsrutiner, kan inspeksjonsbesøket avbrytes og grunnlaget for godkjenning falle bort. Ny inspeksjon kan avtales mot tilleggsgebyr.

2.3.6.

Den driftsansvarlige er med sin underskrift ansvarlig for at alle driftsopplysninger er gitt etter beste skjønn.

2.4. Godkjenning

Generelt

Godkjenningsbehandling skjer på grunnlag av opplysninger fra inspeksjon. Inspektøren formidler driftsopplysninger gjennom blant annet driftsbeskrivelsen og inspeksjonsrapporten og innstiller i forhold til videre godkjenningsbehandling.

Som dokumentasjon for godkjent drift utsteder Debio en bekreftelse som viser at virksomheten er tilknyttet sertifiseringsordningen, hvilke arealer/produksjoner som er godkjent som under omlegging til økologisk drift og som økologisk, samt hvilke produkter som kan markedsføres og omsettes med Debio-merking.

Vedtak fattet av Debios administrasjon kan påklages til Debios styre.

Regler

2.4.1.

Etter godkjenningsbehandling utsteder Debio en bekreftelse som viser at virksomheten er tilknyttet sertifiseringsordningen og hva godkjenningen gjelder for.

2.4.2.

Virksomheten er forpliktet til å melde fra til Debio dersom det oppstår endringer som har betydning for det økologiske driftsopplegget. Eventuelle avvik i forhold til godkjenningen skal umiddelbart meldes til Debio.

2.4.3.

Debio-godkjenning/-merking av produkter er ingen garanti mot giftrester som følge av tilstander i luft, grunnvann, nedbør, osv. Debio-godkjenning/-merking er heller ingen garanti for oppfyllelse av kvalitetskrav som hører inn under sorteringsregler.

2.4.4.

En godkjenning gjelder i 5 år eller til den blir tilbakekalt av Debio. En godkjenning bekreftes i tilknytning til de årlige inspeksjonene. Ønskes det godkjenning for nye produksjoner før neste inspeksjon, må dette meldes til Debio minst 12 uker før aktuelt tidspunkt for markedsføring.

2.4.5.

Lister over virksomheter som er Debio-godkjent, og hva godkjenningen gjelder for, offentliggjøres.

2.4.6.

Lister over virksomheter som ikke lenger har godkjenning, grunnet utmelding eller underkjenning, offentliggjøres.

2.4.7.

Vedtak fattet av Debios administrasjon kan påklages til styret i Debio.

2.4.8.

Når arealer/produksjoner er omlagt kan ikke virksomheten vekselvis drive økologisk og konvensjonelt, med mindre tilbakestilling til ikke-økologisk drift er avklart med Debio.

2.4.9.

For godkjenning forutsettes det at virksomheten oppfyller annet nasjonalt lovverk som driften er omfattet av, samt de tilleggsregler som er fastsatt i dette *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark*.

2.4.10.

Godkjenning forutsetter at inspeksjon er utført i omleggingstiden, og at virksomheten følger opp Debios krav til framleggelse av dokumentasjon.

2.5. Sanksjoner

Generelt

Sanksjoner kan iverksettes som følge av feilaktig eller urettmessig bruk av Debios merker ved markedsføring og omsetning av produkter. Retningslinjer for sanksjoner tilsvarer dem som gis i tilknytning til *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer* og veileder til denne.

Regler

2.5.1.

Dersom det dokumenteres avvik i forhold til de minstekrav som er fastsatt for økologisk drift i aktuelt Debio-regelverk, eller i forhold til betingelser som ligger til grunn for deltagelse Debios sertifiseringsordning, skal alle henvisninger til økologisk driftsmetode fjernes fra ethvert vareparti og enhver produksjon som er berørt av avviket, og som ellers skulle omsettes med henvisning til Debios regelverk og med bruk av Debios merker.

2.5.2.

Dersom det dokumenteres avvik, jfr. regel 2.5.1., av åpenlys, alvorlig karakter, eller med langvarig virkning, kan Debio forby den aktuelle virksomheten å markedsføre produkter med en merking som henviser til økologisk driftsmetode, slik denne er definert i aktuelt Debio-regelverk, for et tidsrom på inntil 5 år.

2.5.3.

Dersom bruk av Debios merker ikke er rettmessig og i samsvar med Debios *Regler for merking og merkebruk*, samt bestemmelser i *Lov om varemerker*, vil tiltak hjemlet i lovens kapittel 7, Bestemmelser om rettsvern, kunne iverksettes av kompetent myndighet.

3. Skogbruk og høsting av andre planteprodukter enn trevirke fra utmark

Generelt

Menneskene er en del av naturen. I et økologisk driftsopplegg skal hogst, sanking og beiting planlegges og gjennomføres slik at menneskenes utnyttelse av et overskudd i naturen er positivt samspillende med øvrige organismer og prosesser i økosystemene, samt jordsmonn, berggrunn, grunnvann og overflatevann (bekker, elver, innsjøer, fjorder og hav). Ved økologisk ressursutnyttelse bevarer man, eller bidrar til restaurering av naturressursene, inkludert arealer til beite for husdyr, trekkområde for bier, fiske og skogbruk, samt nærliggende områder til slike, inkl. luft og vann.

Virksomhetens driftsansvarlige skal være kjent i aktuelt driftsområde, i forhold til eksisterende utnyttbare naturressurser samt økosystemet for øvrig. I skog og utmark der menneskelig aktivitet har bidratt til betydelig endring av naturmiljøet i forhold til slik det opprinnelig var, skal økologisk driftsmetode bidra til å restaurere det aktuelle området.

Forvaltningsplaner, dokumentasjoner og driftstiltak skal beskrives i driftsbeskrivelsen. Ved driftsplanleggingen skal landskapsøkologiske konsekvenser, så vel som konsekvenser for det enkelte driftsområdet og artene der, vurderes med bakgrunn i eksisterende kunnskap. Det skal i nødvendig grad søkes bistand fra fagkompetant personell/instans for å kvalitetssikre en økologisk forsvarlig driftsmetode. Internkontrollsystemet i forhold til kvalitetssikring av økologisk skogbruk/plantasjeskogbruk/høstemetode skal beskrives i driftsbeskrivelsen, med tilhørende planer og dokumentasjoner.

Alle organismer, planter og dyr, er integrerte deler av økosystemer og skal tas hensyn til ved utarbeidelse av forvaltningsplanen som er basert på en samlet vurdering av utmarkas/produksjonsarealets totale bærekraft. For å bevare eller øke det genetiske mangfoldet, er bruk av utplantingsplanter eller frø fra lokale provenienser/økotyper nødvendig.

Skogplantasjer kan bidra til å tilfredsstille behovet for ulike skogprodukter, og skal således utfylle forvaltningen av, redusere trykket på, og bidra til bevaring og restaurering av naturskog.

Kapittel 3.1 gjelder for alle virksomheter som sertifiseres i henhold til dette regelverket. De øvrige kapitler omhandler spesifikke kravspesifikasjoner for ulike produksjoner eller problemstillinger.

Planer, tiltak og dokumentasjoner i forhold til drift i henhold til disse reglene skal beskrives eller vedlegges driftsbeskrivelsen.

3.1. Omlegging til økologisk driftsmetode

Generelt

Omlegging til økologisk driftsmetode er en prosess som innebærer utvikling av en sertifiserbar og bærekraftig skog- og utmarksforvaltning. En omleggingstid skal markere overgangen fra ikke-økologisk til økologisk driftsmetode. Det er nødvendig med en omleggingstid for å sikre at aktuelt driftsområde er forvaltet i henhold til reglene for økologisk driftsmetode en tid før produkter herfra kan omsettes som økologiske. Produksjon og høsting på arealer som legges om til økologisk drift skal skje i henhold til regelverkets krav fra og med omleggingsstart.

Deler av en produksjonsenhet kan legges om til økologisk drift forutsatt at den økologiske produksjonsenheten holdes klart atskilt fra øvrig tradisjonell (ikke-økologisk) produksjon, med hensyn på høsting, lagring, bruk av innsatsmidler og omsetning av produkter.

Anbefaling

Omlegging av hele produksjonsenheter gir det beste grunnlaget for å oppfylle regelverkets krav.

Regler

3.1.1.

Arealer godkjennes for økologisk produksjon/høsting område for område. Inndeling av områder og arealstørrelser defineres av den driftsansvarlige.

Arealene må være konstante over år, og områdenummer/-navn og arealstørrelser kan ikke endres uten at Debio er kontaktet om årsaken til dette. Hvert område kan kun klassifiseres med status som enten ikke-økologisk, under omlegging eller økologisk.

3.1.2.

En omleggingstid på minimum 36 måneder er nødvendig før økologisk godkjenning kan bekreftes. Produksjon/høsting skal være i henhold til *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark* fra omleggingsstart.

Debio kan kreve lengre omleggingsperiode dersom det ved inspeksjon i omleggingstiden avdekkes forhold ved driften som viser at betingelsene for godkjenning av økologisk driftsmetode ikke er oppfylt.

På allerede omlagte arealer eller arealer som er under omlegging, kan ny omleggingstid forkortes ved:

- offentlig pålagt sprøyting
- vitenskapelige forsøk

3.1.3.

Omleggingsstart regnes fra den dagen søknad om tilknytning til sertifiseringsordningen blir mottatt hos Debio. Driften skal være i henhold til regelverkets minstekrav fra denne dato.

Omleggingsstart kan regnes fra før driften ble tilknyttet sertifiseringsordningen, forutsatt drift i henhold til regelverkets krav i minimum de tre foregående år.

3.1.4.

Ved hogst, sanking, beiting skal det tas hensyn til kjente konsekvenser som høstingen kan ha på hydrologiske sykluser, fysisk/kjemiske forhold og andre levende organismer i høsteområdet, samt landskapet, kulturminner og friluftslivet for øvrig.

Produksjon/høsting skal ikke foregå slik at den går ut over økosystemets totale bærekraft, eller truer eksistensen til plante-, sopp- eller dyrearter, inkludert de arter som ikke direkte blir høstet.

Det skal være vedlagt driftsbeskrivelsen dokumentasjon som viser oversikt (kart, rapporter o.l.) over kjente biologisk viktige områder, vegetasjonstyper, vannressurser, viltbestander, rødlistearter, kulturminner, samt forhold av særskilt betydning for befolkning, unike eller sårbare økosystem og hvilke arter som høstes.

Biologisk mangfold er spesielt viktig for økosystemets totale bærekraft. Det skal derfor gjennomføres registreringer av biologisk viktige områder, samt rødlistearter, slik at nødvendige hensyn kan tas ved planlegging og gjennomføring av hogst, sanking eller beiting. Biologisk viktige områder er eksempelvis naturskog og nøkkelbiotoper. Registreringene skal gjøres av faglig kompetent tredjepart.

3.1.5.

Ved planting eller såing skal utplantingsplanter eller frø fra stedeagne treslag (formeringsmateriale av lokal opprinnelse) brukes. Utplantingsplanter og frø skal være fra økologisk godkjent produksjon (jfr. *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*).

Som et unntak kan utplantingsplanter eller frø fra ikke-økologisk produksjon brukes, forutsatt at den driftsansvarlige kan dokumentere at det ikke har vært mulig å få tak i økologisk godkjente utplantingsplanter eller frø. Unntaksregelen vil bli revurdert ved revisjon av regelverket.

Ikke-stedeagne treslag kan brukes ved planting eller såing i skogplantasjer på omdisponert dyrka mark og annet areal på innmark som ikke er dyrka mark. Skogplantasjer med ikke-stedeagne treslag skal overvåkes med tanke på negativ økologisk påvirkning på naturlige økosystemer i nærheten av produksjonsarealet, treslagenes dødelighet, sykdommer og insektutbrudd.

3.1.6.

Høstingsområdet skal forvaltes på en slik måte at næringstap og næringslekkasje blir minst mulig. Områder med spesielle miljøverdier skal ikke gjødsles. Planer og tiltak skal dokumenteres.

Ved gjødsling skal det settes igjen ugjødslete soner mot vann og vassdrag for å unngå avrenning. Gjødsling skal ikke skje før etter snøsmeltingen – for øvrig skal gjødslingstidspunktet tilpasses slik at risikoen for næringslekkasje blir minst mulig.

Gjødsling med syntetisk framstilt nitrogengjødsel, som f.eks. urea, Chile-salpeter og kalksalpeter, er ikke tillatt. Det er *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*, samt IBS, som regulerer hva som kan tillates av gjødslingsmidler og –mengder. **Gjødsling skal avklares med Debio¹.**

Brann forårsaket av for eksempel lynnedslag er naturlig i enkelte områder. Bruk av brann som et forvaltningstiltak skal kun gjennomføres på naturlig brannutsatt skogsmark. **Bruk av brann som et tiltak i forvaltningen i skogplantasjer skal avklares med Debio.**

3.1.7.

Kjemiske/syntetiske plantevernmidler mot ugras, sykdommer og skadedyr er som hovedregel ikke tillatt. Det er *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*, samt IBS, som regulerer hva som kan tillates av tiltak og midler til plantevern. **Plantevern skal avklares med Debio².**

3.1.8.

I økologisk drift er det ikke tillatt å bruke produkter som frø og plantemateriale, plantevernmidler, gjødslingsmidler eller andre driftsmidler som er genmodifiserte eller framstilt ved hjelp av genmodifisering.

3.1.9.

Ved planlegging og bygging av skogsveier, hytter, småkraftverk o.l., samt hogst, skal det gjennomføres konsekvensanalyser i forhold til de påvirkninger slike byggverk og virksomhet kan ha på fysisk/kjemiske forhold i naturmiljøet og levende organismer i området, samt landskapsbildet og friluftslivet. Veier, byggverk og virksomhet i utmarka skal ikke true økosystemets totale bærekraft, eller eksistensen til plante-, sopp- eller dyrearter.

Aktuelle tiltak skal avklares med Debio, og behovet skal dokumenteres av en faglig kompetent tredjepart. I områder hvor det ikke er veier eller byggverk fra tidligere, kan det heller ikke bygges nye slike. Hogst i henhold til de økologiske driftsreglene kan gjennomføres.

3.1.10.

Virksomhetens driftsansvarlige skal sørge for at den som utfører arbeid i den økologiske produksjonsheten får relevant informasjon, og har nødvendig kunnskap, om det aktuelle driftsområdets kjente miljøverdier. Den som utfører arbeidet skal ha kunnskap om økologisk produksjon/høsting.

¹ Det er i IBS en liste over gjødslingsmidler og plantevernmidler som er tillatt i økologisk produksjon generelt. Debio vil utarbeide en liste over tillatte gjødslingsmidler og plantevernmidler på bakgrunn av en kartlegging av hvilke midler som er aktuelle i forhold til skogbruk.

² Se fotnote 1.

3.2. Tradisjonelt skogbruk

Anbefaling

Skogbruket bør gjennomføres slik at det til enhver tid finnes lauvtrede domerte områder med gode betingelser for å ivareta, evt. øke, biologisk mangfold av planter og dyr, utover det som er avsatt til ikke-hogst.

Kantsoner har en rekke viktige økologiske funksjoner og tjener flere formål knyttet til naturmiljø og vannkvalitet, landskap og friluftsliv, og skal ut fra dette tilpasses i bredde og funksjon på stedet.

Dersom det er dokumentert store miljøverdier på en eiendom, eller det foreligger andre forhold som tilsier at et større produktivt skogareal skal settes igjen til ikke-hogst, bør det utarbeides en plan som faglig sikrer de biologiske verdiene i et langsiktig perspektiv.

Etter hogst bør det vurderes å la den naturlige suksesjonen gå sin gang, med de naturlige konsekvenser dette vil få for gjenetablering av de ulike planteartene. På større skogeiendommer bør det tilrettelegges for aktiv brenning av minst 5 % av foryngelsesarealer på tørr, frisk og naturlig brannutsatt mark i løpet av en fem års periode. Tidligere brannpåvirket skogsmark bør fortrinnsvis velges ut. Det bør søkes kunnskap om naturlig suksesjon og brannndynamikk.

Trær som får stå i hele omløpet gir produksjon av dødt trevirke. Dødt trevirke, av små og store dimensjoner, har en viktig økologisk funksjon. Det bør legges vekt på produksjon av dødt trevirke i forvaltningsplanleggingen.

3.2.1. Spesielle miljøhensyn

Regler

3.2.1.1.

Den driftsansvarlige har ansvar for å sette av minst 5 % av produktivt skogareal til ikke-hogst, for å bevare og fremme biologisk mangfold i området. For eiendommer med mindre enn 500 daa produktivt areal er ansvaret begrenset til 25 daa. Ved utvelgelse og avgrensning prioriteres områder etter deres viktighet for biologisk mangfold og representativitet i landskapet. Områder som er vernet eller båndlagt i henhold til offentlig lovverk, impediment eller myrskog skal ikke regnes med her.

Inntil fullstendig registrering av biologisk viktige områder, vegetasjonstyper o.l. (jfr. regel 3.1.4) er gjennomført for den enkelte eiendom, skal det legges til grunn et føre var – prinsipp.

3.2.1.2.

Den driftsansvarlige har ansvar for at det ved hogst tas nødvendig hensyn til rødlistearter også utenfor områder avsatt til ikke-hogst.

3.2.1.3.

Ved skogbranner i eldre skog der mer enn 5 daa er brannpåvirket, skal minimum 5 daa settes igjen urørt i 10 år. Ved skogbranner i eldre skog på arealer mindre enn 5 daa settes hele arealet igjen urørt i 10 år.

3.2.2. Hogst, skogbehandling, skogreising og terrengtransport

Regler

3.2.2.1.

Hogst skal planlegges og gjennomføres slik at gjenetablering av skog skjer ved naturlig foryngelse.

Dersom naturlig foryngelse ikke lykkes, eller er uaktuelt i forhold til treslag, skogtilstand, råhumus og vegetasjonstype, kan det plantes eller såes. **Planting eller såing skal avklares med Debio, og behovet skal dokumenteres av en faglig kompetent tredjepart.**

Gjennom ungsogpleie og tynning skal det legges vekt på å utnytte arealenes muligheter for kvalitetsproduksjon og å bygge opp en skog som gir grunnlag for variasjon i avvirknings- og foryngelsesmetoder.

3.2.2.2.

Hogsten skal tilpasses treslaget som skal avvirkes, andre arter i hogstområdet og naturmiljøet forøvrig, slik at området miljøkvaliteter bevares og forholdene legges til rette for en tilfredsstillende naturlig foryngelse med treslag tilpasset voksestedet. Lukkede hogstformer, som frøtrestillingshogster, skjermstillingshogster eller tilsvarende skal som hovedregel brukes i økologisk skogbruk.

Valg av hogstformer skal avklares i driftsbeskrivelsen ut fra en samlet vurdering av områdets kvaliteter. Dersom forholdene ikke er tilstede for naturlig foryngelse, kan det tillates å bruke åpne hogstformer med påfølgende planting eller såing. **Bruk av åpne hogster skal avklares med Debio, og behovet skal dokumenteres av en faglig kompetent tredjepart.**

Det skal ikke gjennomføres flatehogst i sumpskog. Myrskog og impediment skal ikke hogges.

Hogstavfall skal ryddes bort fra bekker, elver, vann, mye brukte stier og løyper etter avsluttet hogst, men skal ikke fjernes fra hogstområdet. Det kan være en fordel med innslag av kvister, bladverk og enkelte trestammer i bekker, elver og vann, for næring og skjulested for flere arter som er knyttet til vassdrag og våtmarker. Derfor kan små mengder hogstavfall kan ligge igjen her.

3.2.2.3.

Dersom det i området som skal legges om til økologisk drift finnes ikke-stedegne treslag, skal den driftsansvarlige utarbeide plan, samt gjennomføre tiltak, for å fjerne disse og på best mulig måte restaurere økosystemet.

Unntak kan gjøres for enkeltrær eller bestand som er en del av en kulturell/historisk betydning, eller del av et definert miljø innenfor et kulturlandskap. I slike tilfeller skal det påses at evt. foryngelse holdes under kontroll. Det skal overvåkes med tanke på negativ økologisk påvirkning på naturlige økosystemer i nærheten av slike områder, treslagenes dødelighet, sykdommer og insektutbrudd.

Omsetning av trær og trevirke fra ikke-stedegne treslag skal avklares med Debio. Det kan stilles krav om at slike ikke kan markedsføres og omsettes som økologiske.

3.2.2.4.

I lauvtreddominerte økosystem skal det legges til rette for å bevare, eller gjenopprette, naturlig sammensetning av treslag og lauvtreandel.

I bartreddominerte økosystem skal det, der de klimatiske og jordbunnsmessige forhold ligger til rette for det, tilstrebes et betydelig lauvtreinnslag; med egne lauvbestand, lauvtrær i grupper og som enkeltrær, herunder gamle, grove lauvtrær. På eiendomsnivå skal 10 % være retningsgivende for lauvtreinnslaget.

Treslag som er sjeldne i området, skal tas vare på og/eller fremmes ved skogbrukstiltak.

3.2.2.5.

Mulighetene for skogreising er til stede innenfor de rammer hensynet til økonomi, kulturminner, biologisk mangfold, friluftsliv og andre verdier setter. Det er imidlertid kun i tidligere naturlig skogkledde områder at skogreisning med stedeegne treslag kan tillates, og på en slik måte være positivt for å gjenopprette et naturlig økosystem. **Skogreising skal i tilfelle avklares med Debio, og begrunnelse skal dokumenteres av en faglig kompetent tredjepart.**

3.2.2.6.

Ved skjøtsel og hogst skal det bevares eller utvikles en flersjiktet kantsone langs myrer, vann og vassdrag, samt bevare eller utvikle stabile skogbryn rundt verdifulle kulturlandskap.

I vernskog mot fjellet skal gammelskogpreget opprettholdes og fremmes. For å oppnå dette ved avvirkning, skal fjellskoghogst brukes i størst mulig utstrekning for gran. For furu brukes i størst mulig grad småflatehogst og mindre frøstillingshogster for å få opp foryngelse.

Det skal tas hensyn til etablerte raste-, fiske- og badeplasser, samt mye brukte stier og løyper ved skogbehandlingen langs vassdrag.

3.2.2.7.

Kjøring langs vassdrag og kryssing av vassdrag skal skje slik at dette medfører minst mulig skade på kantsonen og elvebredden/-bunnen.

Ved terrengtransport av tømmer skal det legges vekt på å unngå terrengskader som er skjæmmende og som kan forårsake vannavrenning, erosjon og annen skade. Ved hogst og utdrift i områder der økosystemet er sårbart, eksempelvis på mark med dårlig bæreevne, skal hogst og utdrift kun skje på frosset eller godt snødekt mark.

Mye brukte stier og løyper, samt veier av kulturhistorisk interesse, skal ikke benyttes som kjøretrasé der det er praktisk mulig å unngå dette. Unntak er stier og løyper som er lagt i allerede opparbeidete kjøretraseer for skogsdrift, eller hvor det er avtalt at traseen skal brukes til både skogsdrift og friluftsmål. Det kan gjøres unntak fra hovedregelen for å unngå dobbeltraseer og alternative utdriftstraseer som vil ha større negative konsekvenser for miljøet og friluftslivet.

Hjulspor som forårsaker vannavrenning og erosjon, kjøreskader i mye brukte stier og løyper, og andre vesentlige skader, skal utbedres så snart fuktighetsforholdene gjør dette praktisk mulig etter avsluttet bruk av utdriftstraseen.

3.2.2.8.

Ved avvirkning skal det settes igjen minst 10 stormsterke trær per 10 daa som livsløpstrær, gjerne i grupper. Livsløpstrærne velges primært blant de eldste trærne i bestanden. Både dominerende treslag og eventuelt sjeldne/uvanlige treslag bør være blant livsløpstrærne. Spesielle skogstrær med stor visuell verdi, trær med reirfunksjon, gamle grove ospetrær og gamle styva edellauvtrær, skal prioriteres ved utvelgelse av livsløpstrær. Det skal settes igjen livsløpstrær av alle treslagene som vokser i driftsområdet, med vekt på dominerende treslag. Livsløpstrær som dør skal forbli i skogen.

Alt dødt trevirke som produseres naturlig i økosystemet skal som hovedregel bevares i økosystemet, både stående og liggende trær. Unntak er i de tilfeller der det foreligger dokumentert risiko for oppformering av skadeinsekter eller sykdommer. Nedblåste frøtrær/skjertrær og stående grantrær som er angrepet av granbarkbiller kan tas bort, forutsatt at det sikres at det i samme området til en hver tid er en viss andel (noen trær per 10 daa) av stående og liggende død ved av vanlig forekommende lauv- og bartrær. Viktige økologiske elementer som gamle, grove og døde trær skal sikres.

Vindfall kan tas ut årlig, forutsatt at volumet i gjennomsnitt overstiger 3 m³ per 10 daa og at noen representative vindfall per 10 daa blir liggende igjen. Der volumet vindfall er under 3 m³ per 10 daa kan enkelttrær av god virkeskvalitet tas ut, forutsatt at samme virkesvolum av grov død ved skapes.

Ved gjennomføring av skogbrukstiltak skal en legge vekt på å unngå skader på døde stammer i midlere og seinere nedbrytingsfaser.

3.2.2.9.

Nygrøfting av myr og sumpskog er ikke tillatt. Det er heller ikke tillatt å grøfte myr og sumpskog på nytt der grøfting tidligere er gjennomført.

3.2.2.10.

Markberedning kan utføres på de arealtyper der tiltaket har positiv effekt på naturlig foryngelse og etablering av ny skog. Markberedning skal gjennomføres på en mest mulig skånsom måte der det tas nødvendig hensyn til mye brukte stier, bekker, erosjonsfare og kulturminner, samt plante- og dyrearter som lever i aktuelt område.

Markberedning er ikke tillatt i hekkesesongen til bakkehekkende fugl. Primært skal overflatebehandling benyttes. I hellende terreng med erosjonsfare skal sammenhengende furer ikke forekomme.

3.2.2.11.

Det skal sørges for at minst mulig avfall og utslipp oppstår, og at avfall, i den grad det oppstår, blir håndtert på en forsvarlig måte. Dette innebærer bl.a.:

- alt søppel skal være fjernet når et arbeid er sluttført
- alt spesialavfall som olje, batterier m.m. skal samles opp og leveres til offentlig godkjent mottak
- i størst mulig grad benyttes produkter som har returordninger for tomemballasjen. Emballasjen bør bestå av resirkulerbare materialer
- prosessmaskiner med store oljemengder under høyt trykk, skal ha utstyr som begrenser oljeutslippet til et minimum ved et eventuelt slangebrudd e.l.
- oljelekkasjer på maskiner som brukes ved skogsdrift, skal tettes snarest. Det skal være godt renhold på maskinene slik at lekkasjer raskt oppdages
- dersom miljøvennlig olje er tilgjengelig (miljømerket) skal dette brukes. Dersom miljømerket olje ikke er tilgjengelig skal ikke-syntetisk olje brukes. Syntetisk olje kan brukes som gir-, hydraulikk- og motorolje til hogstmaskiner
- alle oljelagre og drivstofftanker sikres mot lekkasje og mulig sabotasje. Drivstoff skal ikke lagres i nærheten av drikkevannskilder (minimum 50m avstand) for å unngå forurensing

3.2.2.12.

Vedhogst og høsting av virke til biobrensel skal skje i henhold til de regler som er fastsatt for skogbruk ovenfor, med unntak av regler som ikke er aktuelle for slik type drift.

Døde trær som er satt igjen i et hogstområde (jfr. regel 3.2.2.9) kan ikke tas ut til brensel.

Dersom det kun høstes trevirke til brensel, kan det gis dispensasjon fra deler av kravet om å gjennomføre biologiske registreringer, jfr. regel 3.1.4.

3.2.2.13.

Det skal spesifiseres i driftsbeskrivelsen hvilke treslag/virke som skal produseres/høstes.

3.3. Plantasjeskogbruk

Anbefaling

Etablert skog bør ikke dyrkes opp for å etablere skogplantasjer. I skogplantasjer bør det velges stedegne og lokalt tilpassete treslag. Virksomhetens driftsansvarlige bør forvalte skogplantasjene med sikte på å bevare jordsmonn og fremme biologisk mangfold.

Regler

3.3.1.

Utformingen av skogplantasjer skal bidra til å beskytte, restaurere og bevare, og ikke øke belastningen på naturskogen. I skogplantasjer skal det tilrettelegges for viltkorridorer, buffersoner mot vann, fleraldret skogbestand og andre plantekulturer i tillegg til aktuelle treslag.

3.3.2.

Det er ikke krav om å gjennomføre biologiske registreringer i skogplantasjene, men regel 3.1.4 gjelder generelt i forhold til omkringliggende områder.

3.3.3.

Hogsten skal tilpasses treslaget som skal avvirkes og andre arter i skogplantasjen. Valg av hogstformer skal avklares i driftsbeskrivelsen ut fra en samlet vurdering av områdets kvaliteter, jfr. regel 3.3.1.

3.3.3.

Det skal spesifiseres i driftsbeskrivelsen hvilke treslag/virke/planteprodukter som skal produseres/høstes.

3.4. Høsting av andre planteprodukter enn trevirke

Regler

3.4.1.

Høsting skal være tilpasset arten eller grupper av arter det høstes av. Høsting skal ikke foregå slik at den går ut over økosystemets totale bærekraft, eller truer eksistensen til plante-, sopp- eller dyrearter, inkludert de arter som ikke direkte blir høstet. Det er tillatt å drive agroskogbruk.

Dersom det i utmarka kun høstes andre planter enn trevirke, kan det gis dispensasjon fra deler av kravet om å gjennomføre biologiske registreringer, jfr. regel 3.1.4.

3.4.2.

Det skal spesifiseres i driftsbeskrivelsen hvilke arter/planteprodukter som høstes, og hvilke områder som beites av husdyr.

3.5. Andre planteproduksjoner

Generelt

Produksjoner som ikke er nevnt spesielt i *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark* kan også godkjennes av Debio som økologisk. Planer, tiltak og dokumentasjoner i forhold til drift i henhold til de generelle reglene skal beskrives eller vedlegges driftsbeskrivelsen.

Regler

3.5.1.

For godkjenning av andre økologiske produksjoner, som ikke spesielt er nevnt i regelverket, gjelder de generelle betingelsene som er fastsatt i *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark*.

3.6. Parallellproduksjon

Generelt

For godkjenning av økologisk drift skilles det mellom *produksjonsenhet* og *virksomhet*. Det kan være flere produksjonsenheter innen en virksomhet. En økologisk produksjonsenhet skal være klart atskilt fra ikke-økologiske produksjonsenheter. Det er forbudt å oppbevare andre innsatsvarer på en økologisk produksjonsenhet enn de som er tillatt brukt i henhold til reglene for økologisk driftsmetode.

Atskilthet ved parallellproduksjon skal sikres og dokumenteres. Ved parallellproduksjon settes det strenge krav for å hindre sammenblanding av produkter fra ulike produksjonsformer. Dette krever at virksomheten har et velfungerende internkontrollsystem og rutiner gjennom hele produksjonslinjen. Det er den driftsansvarlige sitt ansvar å følge opp i forhold til de krav som stilles til godkjent økologisk produksjon og høsting.

Rutiner for hvordan økologiske og ikke-økologiske produksjoner og produkter skal holdes atskilt ved innkjøp, oppbevaring og bruk av innsatsmidler, samt ved høsting, lagring og transport av produkter, skal avklares i driftsbeskrivelsen.

Anbefaling

For å oppfylle betingelsene for en kvalitetssikret økologisk produksjon og høsting best mulig, bør hele virksomheten legges om til økologisk drift.

Regler

3.6.1.

Dersom en produksjonsenhet legges om til økologisk drift gradvis skal følgende betingelser oppfylles:

- økologisk(e) og ikke-økologisk(e) driftsform(er) skal ikke påvirke hverandre
- lagerrom for innsatsmidler for de to driftsmåter skal ha fysisk skille
- innsatsmidler for den økologiske driften skal være tydelig merket
- hvert av de to driftsoppleggene skal kunne dokumenteres hver for seg gjennom journalføring av utført arbeid, regnskap o.l.
- Debio skal ha tilgang til relevant dokumentasjon også for den ikke-økologiske driften

3.7. Transport av produkter som ikke er bearbeidet

Generelt

Ved transport av produkter skal det være klar atskillelse mellom økologiske og andre produkter for å unngå sammenblanding. Det er et mål at økologiske produkter skal beholde mest mulig av sin opprinnelige kvalitet under transport og omsetning.

Ved merking gjelder betingelser fastsatt i *Regler for merking og merkebruk*, jfr. også Kapittel 4 i *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark*.

Anbefaling

Ved all transport bør det søkes å finne løsninger som er mest mulig miljø- og ressursforsvarlige.

3.7.1.

Produkter som skal transporteres/omsettes som økologiske gjennom andre omsetningsledd/foredlingsvirksomheter, skal i transportenheten være sikret (merket, emballert, buntet) på en slik måte at innholdet ikke lett kan byttes ut.

Foruten vanlige krav til merking, skal det av den enkelte emballasjeenhet framgå at produktene er godkjent økologisk, og emballasjen skal ha produsent-identifikasjon (navn og/eller virksomhetens kontrollnummer hos Debio).

4. Foredling og omsetning av produkter

Generelt

Foredling og omsetning av *trevirke og utmarksprodukter som ikke brukes til mat*, der driftsmetode er godkjent som økologisk av Debio, skal være i henhold til de generelle betingelser som er fastsatt i *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*, *Debios Regler for merking og merkebruk* og de tilleggsregler som er fastsatt i *Regler for økologisk skogbruk og høsting av planter fra utmark*.

Foredling og omsetning av *utmarksprodukter til mat*, der driftsmetode er godkjent som økologisk av Debio, skal være i henhold til de betingelser som er fastsatt i *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer* og *Debios Regler for merking og merkebruk*. Av den grunn omtales ikke dette her.

Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer og *Debios Regler for merking og merkebruk* omfatter foredlingstiltak ut fra hensyn til produktkvalitet, for å regulere bruken av tilsetningsstoffer og for å sikre atskilthet og sporbarhet gjennom hele verdiskapningskjeden. Tilleggsregler som er fastsatt i dette regelverket omfatter i utgangspunktet bare tilsetningsstoffer. I økologisk produksjon skal tilsetningsstoffer brukes i så liten grad som mulig.

Ved merking gjelder betingelser fastsatt i *Regler for merking og merkebruk*. Godkjenning av foredling og/eller omsetning av økologiske produkter forutsetter at virksomheten er tilknyttet Debios sertifiseringsordning. Reglene i *Kapittel 2, Deltagelse i Debios sertifiseringsordning: forutsetninger og hva det innebærer*, samt de forutsetninger for deltagelse som er gitt i *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer* gjelder for foredlings- og omsetningsvirksomheter.

Planer, tiltak og dokumentasjoner i forhold til drift i henhold til disse reglene skal beskrives eller vedlegges driftsbeskrivelsen.

Tilleggsregler for foredling og omsetning av økologiske utmarksprodukter annet enn til mat

4.1.

Bruk av tilsetningsstoffer³ skal avklares med Debio.

4.2.

Foruten vanlige krav til merking, skal det av den enkelte omsetningsenhet framgå at produktene er fra økologisk produksjon som er godkjent av Debio, samt virksomhetsidentifikasjon (navn og/eller virksomhetens kontrollnummer hos Debio).

Bruk av Debios merke, med virksomhetens kontrollnummer, tilfredsstillende tilleggskravene.

4.3.

Ønsker om bruk av andre merker i tilknytning til Debios merker skal avklares med Debio.

³ Det er i IBS en liste over tilsetningsstoffer som er tillatt i økologisk produksjon generelt. Debio vil i tilknytning til dette regelverket utarbeide en liste over tillatte tilsetningsstoffer på bakgrunn av en kartlegging av hvilke tilsetningsstoffer som er aktuelle i forhold til foredling av trevirke og andre planteprodukter annet enn til mat, samt en vurdering av disse i forhold til IBS sin generelle liste.

Vedlegg 1, Levende Skog-standardene

De til en hver tid gjeldende Levende Skogs Standarder for et bærekraftig skogbruk i Norge (per 01.07.1998).

Skogeiers forvaltningsansvar

1.

Det skal ikke gjennomføres skogbrukstiltak som kan forringe eller ødelegge ressursgrunnlaget (jfr. skogbrukslovens bestemmelser om skogvern). Omdisponering av skogareal til andre formål kan bare skje når myndighetene etter en total samfunnsmessig vurdering av tiltaket, har gitt nødvendige tillatelser.

2.

Naturopplevelse er en vesentlig del av friluftslivet. Ved skogbrukstiltak skal det legges vekt på å ivareta opplevelseskvalitetene, særlig langs stier og løyper.

Allmennheten har rett til fri ferdsel, samt rett til å plukke bær og sopp innenfor de rammer som settes av friluftsløven og annet lovverk.

Næringsutøvelsen på skogarealene skal gjennomføres slik at det faktiske innhold i den frie ferdselsrett opprettholdes.

3.

Skogeier skal sørge for at den som utfører arbeid i skogen får relevant informasjon om denne skogens kjente miljøverdier. Den som utfører arbeidet skal ha kunnskap om god og bærekraftig skogbehandling.

Skogeier og/eller den som utfører arbeid for vedkommende, skal ha nødvendig kunnskap om arbeidsteknikk og førstehjelp, samt det regelverk som gjelder for helse, miljø og sikkerhet ved skogsdrift.

Skogeier og/eller den som forvalter må kunne dokumentere at alminnelige sikkerhetsmessige og velferdsmessige hensyn ivaretas både for egne ansatte og i entreprenørvirksomheter.

Skogeier som arbeider i egen skog skal følge alminnelige sikkerhetsbestemmelser.

Landskapsplanlegging og skogsveier

4.

For teiger over 10 000 daa skal bestandsovergripende, landskapsøkologiske hensyn ivaretas ved planlegging og forvaltning av skogen. Også for mindre teiger skal dette, så langt det er mulig, tas viktige landskaphensyn på tvers av eiendomsgrenser. En helhetlig landskapsøkologisk forvaltning innebærer f.eks.:

- stedstilpasset skogbruk
- hensyn til landskapsbildet
- gammelskogsandel
- behov for restaureringsbiotoper
- friluftsliv – stier, løyper
- skogsbilveier
- tiurleiker, viltbiotoper

5.

Ved planlegging og bygging av skogsveier skal hensyn til friluftsliv og miljøverdier vektlegges, i tillegg til de rent skogbruksmessige og annen næringsmessig arealbruk.

Trasévalg og veistandard planlegges slik at naturinngrepene blir minst mulig. Linjeføringen skal i størst mulig grad tilpasses landskapet, og veien skal bygges lett i terrenget.

Ved planlegging av nye veianlegg skal skogeier dokumentere at veibygging over områder med registrerte spesielle miljøverdier unngås. I større sammenhengende skogarealer som har spesielle verdier for miljøvern og friluftsliv i kraft av lite omfang av tekniske inngrep, skal nye veianlegg søkes unngått. Det samme gjelder veibygging i klasse 3-områder i arealdelen av kommuneplanen for varig vernede vassdrag.

I marginale skogstrøk hvor annen bruk av arealene enn rent skogbruk er av vesentlig betydning, skal enkle veiløsninger som traktorveier og vinterbilveier prioriteres.

Spesielle miljøhensyn

6.

Naturskog er større urskogliknende områder av særlig betydning for biologisk mangfold. Naturskogens kvaliteter i det produktive skogarealet skal ivaretas. Det vil i hovedsak skje gjennom standardene for beskyttelse av skogareal, nøkkelbiotoper, hogstformer, fjellskog, skogsveier, myr og sumpskog, gamle grove trær og død ved.

Nøkkelbiotopregistreringer skal gjennomføres, og verdiene i nøkkelbiotopene skal dokumenteres og ivaretas. Skogeiers økonomiske ansvar er begrenset til 5 daa for eiendommer under 500 daa, og 1 % av produktivt skogareal for større eiendommer. Inntil resultater fra igangsatte forskningsprosjekter foreligger, kan skogeierne få gjennomført registrering av nøkkelbiotoper basert på eksisterende kunnskap.

Inntil nøkkelbiotoper er registrert for den enkelte eiendom, skal det legges til grunn et føre var – prinsipp, og verdier i sannsynlige nøkkelbiotoper søkes bevart inntil registrering er foretatt av faglig kompetent personell.

7.

I tillegg til å ta vare på automatisk fredete kulturminner, skal det også tas hensyn til andre verdifulle kulturminner. Hensynet til kjente kulturminner innarbeides i fremtidige skogbruksplaner.

8.

Ved skogbranner i eldre skog der mer enn 5 daa er brannpåvirket, skal 5 daa settes igjen urørt i 10 år. Ved skogbranner i eldre skog på arealer mindre enn 5 daa settes hele arealet igjen urørt i 10 år.

Hogst, skogbehandling og terrengtransport

9.

På arealer der en har planlagt naturlig foryngelse etter hogst, må det hogges på en slik måte at foryngelse kan etableres raskest mulig. Hvis en ikke lykkes med naturlig foryngelse, skal kulturtiltak iverksettes.

På arealer der en har planlagt planting eller såing etter hogst, skal det plantes eller sås så snart det er forsvarlig og praktisk mulig.

Gjennom ungskogpleie og tynning skal det legges vekt på å utnytte arealenes muligheter for kvalitetsproduksjon og å bygge opp en skog som gir grunnlag for variasjon i avvirknings- og foryngelsesmetoder.

10.

Gjennom skogbehandling skal det legges til rette for bruk av norske treslag I skogstrøk kan utenlandske treslag brukes i tilfeller der det er problemer med å etablere tilfredsstillende foryngelse med stedege treslag, og til produksjon av spesielle kvaliteter i mindre omfang. Spredning av utenlandske treslag skal holdes under kontroll gjennom skogbehandlingen og ved å unngå bruk av treslag med stor eller usikker spredningsevne.

Der de klimatiske og jordbunnsmessige forhold ligger til rette for det, skal det tilstrebes et betydelig lauvtreinnslag; med egne lauvbestand, lauvtrær i grupper og som enkelttrær, herunder gamle, grove lauvtrær. På eiendomsnivå skal 10 % være retningsgivende for lauvtreinnslaget.

Der forholdene ligger til rette for det, skal det tilstrebes en blanding av gran og furu.

Treslag som er sjeldne i området, skal ivaretas og/eller fremmes ved skogbrukstiltak.

11.

Mulighetene for skogreising eller treslagsskifte er tilstede og kan på den enkelte eiendom utnyttes videre innenfor de rammer hensynet til økonomi, biologisk mangfold og andre miljøverdier setter.

Det skal ikke skje treslagsskifte:

- på furumyrskog på Vestlandet
- i sumpskog
- i edellauvskog, med unntak av eikeskog på lav og middels bonitet
- i kalkfuruskog og kalkbjørkeskog
- Det skal ikke skje skogreising:
 - på åpen røsslynghei
- Det skal ikke skje treslagsskifte eller skogreising:
 - i kantsonen mot vassdrag

Utforming av skogreisingsfeltene skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på å skape myke overganger mellom granskogen og områdene rundt. På eiendommer med skogreising skal en der det er mulig sikre minimum 10 % lauvinnslag på skogreisingsarealet.

Ved skogreising skal norske treslag prioriteres. Der det er problemer med å etablere foryngelse med tilfredsstillende produksjon, kan utenlandske treslag benyttes i mindre omfang for produksjon av spesialkvaliteter. Spredning av utenlandske treslag skal holdes under kontroll gjennom skogbehandlingen og ved å unngå bruk av treslag med stor eller usikker spredningsevne.

Ved skogreising skal det tas hensyn til mye brukte stier og løyper slik at opplevelsesverdien knyttet til bruken av stien/løypa opprettholdes. Det skal ikke plantes nærmere enn 2,5 m fra slike stier og løyper.

12.

Avvirkningsmulighetene skal utnyttes innenfor de rammer hensynet til økonomi, biologisk mangfold og andre miljøverdier setter. Valg av hogstform og gjennomføringen av hogsten skal tilpasses forholdene på stedet, slik at områdets miljøkvaliteter bevares og forholdene legges til rette for en tilfredsstillende foryngelse med treslag tilpasset voksestedet.

Der forholdene økonomisk og biologisk ligger til rette for det, skal det brukes lukkede hogster ved foryngelse av gran. Forutsetningen for bruk av lukkede hogstformer i grandominert skog er at en kan oppnå god stabilitet hos gjenstående trær, og at hogstformen gir grunnlag for en tilfredsstillende foryngelse slik forholdene er på voksestedet. Småflatehogst kan brukes når dette gir tilfredsstillende muligheter for naturlig foryngelse. Når forholdene ikke er tilstede for naturlig foryngelse, benyttes flatehogst og planting eller såing.

Der forholdene ligger til rette for det, skal furuskog forynges ved hjelp av frøtrestillingshogst eller andre hogstformer som legger forholdene til rette for naturlig foryngelse. Ved treslagsskifte og når betingelsene for naturlig foryngelse ikke er tilstede, skal flatehogst og planting benyttes.

Lukkete hogster skal brukes der det er egnet for å oppnå ny foryngelse med edellauvskog. Det skal normalt ikke skje treslagsskifte i edellauvskog, med unntak av svake og midlere boniteter av eikeskog.

Størrelse og arrondering av flatehogster og frøstillingshogster skal tilpasses landskapets former og linjer. I mye brukte friluftslivområder skal det legges vekt på å begrense og variere størrelsen på foryngelsesflatene.

Hogstavfall skal ryddes bort *fra bekker, elver, vann og mye brukte stier og løyper* etter avsluttet hogst.

13.

Nygrøfting av myr og sumpskog skal normalt ikke skje. Unntaksvis kan nygrøfting foregå når dette etter en nærmere registrering er dokumentert at tiltaket ikke berører myrer og sumpskog som er rike, sjeldne, har stor betydning for biologisk mangfold, stor landskapsmessig verdi eller betydning for friluftslivet. Grøfterensk og suppleringsgrøfting kan skje så sant det ikke er behov for restaurering av nøkkelbiotoper på den marktypen på eiendommen.

Så langt det er mulig av hensyn til stabilitet og foryngelse av tilstedeværende treslag, skal lukkede hogster brukes i sumpskog og i overgangssonen mot fastmark. Det skal ikke gjennomføres flatehogst på myr.

Der det er naturlig grunnlag for det, skal en ved skjøtsel og hogst bevare eller utvikle en flersjiktet kantsone langs myrer. Det skal legges til rette for en stedegen treslagssammensetning i kantsonen.

14.

I vernskog mot fjellet skal det legges vekt på å fremme og opprettholde et gammelskogpreg. For å oppnå dette ved avvirkning, skal fjellskoghogst brukes i størst mulig utstrekning for gran. For furu brukes i størst mulig grad småflatehogst og mindre frøstillingshogster for å få opp foryngelse.

15.

Ved avvirkning skal det settes igjen gjennomsnittlig 5 – 10 stormsterke trær per haa som livsløpstrær, gjerne i grupper. Livsløpstrærne velges primært blant de eldste trærne i bestanden. Både dominerende treslag og eventuelt sjeldne/uvanlige treslag bør være blant livsløpstrærne. Spesielle skogstrær med stor visuell verdi, trær med reirfunksjon, gamle grove ospetrær og gamle styva edellauvtrær, skal prioriteres ved utvelgelse av livsløpstrær.

Livsløpstrær som dør skal forbli i skogen.

Grove læger som er eldre enn 5 år, skal ikke tas ut. Ved gjennomføring av skogbrukstiltak skal en legge vekt på å unngå skader på døde stammer i midlere og seinere nedbrytingsfaser.

16.

Genmodifisert plantemateriale skal ikke brukes. For øvrig skal reglene for bruk av frø og planter i forskrift om skogfrø og skogplanter legges til grunn. Dette innebærer bl.a. dette:

- ved foryngelse av skog skal frø og planter som brukes være tilpasset klima og andre forhold på stedet
- flytting av treslag og provenienser skal utføres med varsomhet
- dokumentasjon av opprinnelsen til brukt frø- og plantemateriale skal oppbevares
- hensynet til skogstrærnes genetiske variasjon skal ivaretas

17.

Der det naturlig er grunnlag for det, skal en ved skjøtsel og hogst bevare eller utvikle stabile skogbryn rundt verdifulle kulturlandskap. Det skal legges til rette for en stedegen treslagssammensetning i skogbrynet, og i den grad det er mulig, et betydelig lauvinnslag.

18.

Det skal bevares eller utvikles en flersjiktet kantsone mot vann og vassdrag der dette er naturlig. Kantsonene har en rekke viktige økologiske funksjoner og tjener flere formål knyttet til naturmiljø og vannkvalitet, landskap og friluftsliv, og skal ut fra dette tilpasses i bredde og funksjon på stedet.

Kjøring umiddelbart langs vassdrag og kryssing av vassdrag skal skje slik at dette medfører minst mulig skade på kantsonen og elvebredde/-bunn.

Det skal tas hensyn til etablerte raste-, fiske- og badeplasser, samt mye brukte stier og løyper ved skogbehandlingen langs vassdrag.

19.

Markberedning kan utføres på de arealtype der tiltaket har positiv effekt på foryngelse og etablering av ny skog. Markberedning gjennomføres på en mest mulig skånsom måte der en tar hensyn til mye brukte stier, bekker, erosjonsfare og kulturminner. Primært skal overflatebehandling benyttes. I hellende terreng med erosjonsfare skal sammenhengende furer ikke forekomme.

20.

Generelt sett er sprøyting i skog uønsket. Ut fra et føre var – prinsipp skal sprøyting underlegges en streng praksis. Behovet skal reduseres i størst mulig grad ved variert bruk av ulike hogstformer og skogkulturmetoder. Der dette ikke fører til ønsket resultat kan sprøyting skje, når dette er klart mer effektivt enn mekaniske metoder, for å hindre oppslag av gras-, urte- og lauvvegetasjon som hindrer ønsket foryngelse.

Sprøyting skal ikke skje på vegetasjon som i gjennomsnitt er mer enn to meter høy. I mye brukte friluftslivsområder skal det legges vekt på at landskapskvalitetene og opplevelsesverdiene knyttet til et variert lauvtreinnslag ikke reduseres vesentlig av tiltaket.

21.

Skogen skal drives på en slik måte at næringstap og næringslekkasje blir minst mulig.

Områder med spesielle miljøverdier skal ikke gjødsles. For å øke virkesproduksjonen kan det gjødsles på egnede arealer på vegetasjonstypene lavskog, blokkebærskog, bærlyngskog og blåbærskog. Torvmark med allerede etablert foryngelse kan gjødsles. Vitaliseringsgjødsling og – kalking kan gjennomføres når det er fastslått at skogen har nedsatt vitalitet på grunn av næringsmangel eller –ubalanse, og det vitenskapelig er sannsynliggjort at slik gjødsling har positiv virkning.

Ved gjødsling i skog skal det settes igjen ugjødslete soner mot vann og vassdrag for å unngå avrenning. Gjødsling skal ikke skje før snøsmelting er avsluttet – for øvrig tilpasses gjødslingstidspunktet slik at risikoen for næringslekkasje blir minst mulig.

22.

Ved terrengtransport av tømmer skal en legge vekt på å unngå terrengskader som er skjemmende og som kan forårsake vannavrenning og erosjon. I områder med mye mark med dårlig bæreevne og hvor faren for terrengskader er stor ved drift i sommerhalvåret, skal utdrift av tømmer fortrinnsvis skje på frosset eller godt snødekt mark.

Mye brukte stier og løyper, samt veier av kulturhistorisk interesse, skal ikke benyttes som kjøretrasé der det er praktisk mulig å unngå dette. Unntatt er stier og løyper som er lagt i allerede opparbeidete kjøretraseer for skogsdrift, eller hvor det er avtalt at traseen skal brukes til både skogsdrift og friluftsmål. Også for å unngå dobbeltraseer og alternative utdriftstraseer som vil ha større negative konsekvenser for miljøet og friluftslivet, kan det gjøres unntak fra hovedregelen.

Hjulspor som forårsaker vannavrenning og erosjon, kjøreskader i mye brukte stier og løyper, og andre vesentlige skader, skal utbedres så snart fuktighetsforholdene gjør dette praktisk mulig etter avsluttet bruk av utdriftstraseen.

23.

I forbindelse med arbeid i skogen skal skogeier sørge for at minst mulig avfall og utslipp oppstår, og at avfall, i den grad det oppstår, blir håndtert på en forsvarlig måte. Dette innebærer bl.a.:

- alt søppel som oljekanner, bensinkanner, fettpatroner, dekk, kasserte deler, ståltau, plast o.l., samt utrangerte hvilebrakker skal være fjernet når et arbeid er slutført
- alt spesialavfall som olje, batterier m.m. skal samles opp og leveres til offentlig godkjent mottak der dette finnes
- det skal i størst mulig grad benyttes produkter som har returordninger for tomemballasjen. Emballasjen bør bestå av resirkulerbare materialer
- prosessmaskiner med store oljemengder under høyt trykk, skal ha utstyr som begrenser oljeutslippet til et minimum ved et eventuelt slangebrudd e.l.
- oljelekkasjer på maskiner som brukes ved skogsdrift, skal tettes snarest. Det skal være godt renhold på maskinene slik at lekkasjer raskt oppdages
- hogstmaskiner bør i størst mulig grad bruke miljøvennlig kjedeolje og generelt redusere forbruket så mye som mulig
- alle oljelagre og drivstofftanker skal sikres mot lekkasje og mulig sabotasje. Drivstoff skal ikke lagres i nærheten av drikkevannskilder (min. 50 m avstande) for å unngå forurensing